

KIRKKOPALVELUT
TYYNELÄ

Päihteet ja isyys – isyydestä voimaa kuntoutumiseen Päihdetyön seminaari 27.-28.11-14 Jyväskylä

Kaisa Ovaskainen, Erityisesti Isä -projekti, Kehittämiskeskus Tyynelä
27.11.2014

Erityisesti Isä- projekti 2013 - 2016

- 4 työntekijää, 5 paikkakuntaa (Kuopio, Pieksämäki/Varkaus, Jyväskylä, Mikkeli)
- hallinnoi Kehittämiskeskus Tyynelä
- rahoittaa RAY
- mukana Emma & Elias-ohjelmassa

Projektin tavoitteet:

- tukea päihteitä käyttävän isän osallisuutta vanhemmuuteen.
- tukea lasten osallisuutta isään erilaisissa perhemuodoissa.
- vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen isien vanhemmuuden vahvistamisessa.
- tukea isän päihteistä kuntoutumista vanhemmuutta hyödyntäen.

- vahvistaa ammattilaisten ja läheisverkoston tietotaitoa ja yhteistä osaamista isäerityisen ja mieskulttuuristen toimintojen näkökulmasta.
- lisätä päihdetyön, aikuissosiaalityön, lastensuojelun ja järjestöjen välistä yhteistyötä.

TOIMINNALLISET KÄRJET ja alueelliset painotukset:

- Jalkautuvan työn toimintamallin kehittäminen isien tueksi.
- Isien vertaistoiminnan ja kokemusasiantuntijuuden laajentaminen ja kehittäminen.
- Isyyden näkeminen voimavarana ja toipumisen välineenä päihdeongelmasta kuntoutumisessa.

Asiakashaastattelut (n:50) alkukartoituksessa (2013)

- Vaikutti siltä, että isyydestä puhuminen...
 - oli mieluista ja nostatti voimakkaita tunteita esiin
 - rauhoitti ja innosti haastateltavaa, toi olemukseen positiivisuutta sekä keskusteluun tasavertaisuutta ja avoimuutta
 - onnistuneet kokemukset isyydestä toivat ylpeyden ja voimaantumisen tunnetta.
- isät nostivat lapsen äidin ja muiden läheisten kanssa toimimisen tärkeäksi.
- Esille nousi seuraavat teemat: vanhemmuus ja isyys, erotilanne, ylisukupolvisuus, muutos, päihteiden käyttö ja kokemukset palvelujärjestelmästä

ISIEN ”LAUSAHDUKSIA” VANHEMMUUDESTA JA ISYYDESTÄ

”Kun lapsi on pieni ja isä on nuori, pitäisi olla verkosto isiä, jotka ovat samassa elämäntilanteessa.”

”Asuin omien lastensa kanssa ja hoidin paljon lapsia. Perheenä harrastettiin paljon ja käytettiin lapsia eri paikoissa. En kuitenkaan kokenut osaavani olla isä.”

”Syytän itseäni asioista. Ei ollut valmiuksia vanhemmuuteen silloin, koska olin liian nuori. En kestänyt vanhemmuuden vaatimuksia silloin, kun lapset itkivät, vaan halusin vain pois tilanteesta. Olisin ollut luomassa lantaakin mieluummin”.

”Vankilasta päästyä oli totuttelua yhteiseloön parisuhteessa, yhdessä asumiseen, opiskelun aloittamisessa ja vauvan hoidossa. Oli liian paljon yhtä aikaa asioita.”

ISIEN ”LAUSAHDUKSIA” EROKILANTEESSA

”Eron tultua rakensin talon ja sisustin huoneet tyttärille, mutta ex-vaimo päätti, ettei lapset lähde minulle kuin oikeuden kautta, vaikka lapset olisivat halunneet isälleen. En riitauttanut asiaa, koska uskoin, että hopealle siinä jää.

”En missään vaiheessa halunnut lähteä taistelemaan oikeuksista, koska mietin asiaa siten, miten asia menisi helpoiten kaikkien osapuolten hyväksi. Ensin oli yhteishuoltajuus, sitten vaimo halusi yksinhuoltajuuden. Annoin periksi, vaikka olisin voinut asian riitauttaa.”

ISIEN ”LAUSAHDUKSIA” YLISUKUPOLVISUUDESTA

”Oma isä ja useimmat miessukulaiset käyttivät alkoholia, äiti ei. Isän alkoholin käyttö haittasi muuta perhettä, koska käytös oli humalassa ikävää. Oikeastaan olen etsinyt isähahmoa koko ikäni. Oma isä oli etäinen, hiljainen ja syrjäänvetäytyvä.”

”Koen olevani ja haluan olla hyvä isä, turvallinen ja jolle voi kertoa mieltä painavia asioita. Oma isä oli etäinen ja pelottavakin hahmo.”

ISIEN ”LAUSAHDUKSIA” PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ

”Isyys lisäsi päihteiden käyttöä. Olin nuori tullessani isäksi ja olin ollut lyhyen ajan suhteessa lapsen äitiin. Vauvan tulo oli suuri muutos, joka stressasi ja ahdisti. En osannut käsitellä asiaa. Tuttavapiirissä ei ollut ketään sellaisia, joilla olisi ollut lapsia ja samassa elämäntilanteessa olevia. Pakenin tilannetta päihteisiin ja olin yhä enemmän poissa kotoa.”

”Kun lapset olivat pieniä, alkoholin käyttö oli maltillista ja humalassa lapset eivät minua nähneet. Vanhempana lapsilla on ollut huoli juomisesta, vaikka eivät ole sitä paikan päällä olleet todistamassa.”

ISIEN ”LAUSAHDUKSIA” MUUTOKSESTA

”Vanhimman tyttären kertomus kosketti ja herätti. Hän sanoi, että ”Isä, minä tarvitsen vielä sinua, mutta minä tarvitsen raittiin isän, en humalaista isää”. Tuli tunne siitä, että minua tarvitaan vielä ja rakastetaan kaikesta huolimatta. Ei isyys ole minnekään hävinnyt!”

”Lapset vaikuttavat kyllä vähentävästi päihteiden käyttöön, mutta kun viinanhimo tulee, sitä ei estä mikään.”

ISIEN ”LAUSAHDUKSIA” PALVELUJÄRJESTELMÄSTÄ

”Lastensuojelun kanssa on ongelmana, että pelkää kertoa ja sanoa esimerkiksi juoneensa lasten aikaan, kun heti joutuu vastuuseen. Sen jättää sitten sanomatta tai jättää hakeutumatta päihdehoitoon”.

”Olin palveluissa mukana muutama vuosi sitten, jolloin oli viisi naista ympärillä kertomansa miten pitäisi toimia. Äidit ymmärtää äitejä ja isät seisoo sivussa syyllisinä.”

”Lapsia koskevat tiedot, esim. koulusta, eivät tavoita isää. Tietoja saa vain patistamalla.”

Keskeisiä asioita alkukartoituksesta:

- Ylisukupolvisuus nousi voimakkaasti esille
- Koettiin, että isyyteen tarvittaisiin valmentautumista ja vertaistuellista apua
- Erotilanteissa isät väistyivät huoltajuudesta ja eron jälkeen päihteiden käyttö lisääntyi runsaasti ja siitä tuli hallitsematonta
- Isyyttä pidettiin tärkeänä motivoivana tekijänä muutokseen ryhtymisessä
- Palvelujärjestelmässä päihdetaustaiset isät kokivat usein jääneen kuulematta vanhempana

Erityisesti Isä-projekti nostaa isyyden päihdetyön keskiöön

- Henkilökohtainen työskentely isä- asiakkaan kanssa
- Vertais- ja ryhmätoiminta
- Isyydestä keskustelu, myös niiden isien kanssa, joilla vanhemmuus ei ole toteutunut (mm. tunteiden käsittely)
- Isyyden tehtävät, riittävän hyvän isyyden ja oman isä- suhteen läpikäyminen
- Lapsen näkökulma; lapsen etu ja kehitysvaiheisiin liittyvät tarpeet
- Eri-ikäisten ja eri isyyden vaiheessa olevien isien huomioiminen (teini- isät, vankila- isät, eroavat isät, ukit, ..)
- Työvälineitä isätyöskentelyyn ja koulutuksia/tietoa asiasta
- Asennetyö isyyden voimavaraksi nostamisessa
- ”Isä –tietopankki” www.tyynela.fi

Yksilötyö

- jalkautuva työote
- puhelinkontaktit
- yksilötapaamiset
- tilanteen kartoitus ja palveluihin ohjaaminen
- tukihenkilönä ja ”tulkkina” toimiminen palvelujärjestelmässä
- kannustavan vuorovaikutuksen/ ICDP- ohjelman hyödyntäminen yksilötyössä

Mikä on Erityisesti isä- projektin työskentelyssä itsellesi merkittävää?

”Projektityöntekijän tunteminen.”

”Näkee asiat uudessa valossa. Tilanne selkeytynyt, intoa.”

”Yksinäiselle ihmiselle tuo uutta merkitystä elämään.”

”Ajatusten vaihtaminen. Kokemukset -> erilaisia uusia näkökulmia, avointa luottamusta.”

”On toinen aikuinen tukena, esim. jos on palavereita mitkä ovat naisvaltaisia.”

”Vastauksia kysymyksiin, tilanteen avaaminen, voi kysyä. Hyvä tietää, että voi kysyä - puhelinkontaktit.”

”Tuntuu hyvältä, että on ihminen, joka ymmärtää minua omista taustoistani ja hyväksyy minut tällaisenaan.”

”Tsemppaus. Raittiuden tukeminen.”

”Myöskin päihteiden osalta on aina välillä hyvä keskustella ammattilaisen kanssa.”

Miten työskentely vaikutti omassa elämäntilanteessasi?

”Herää todellisuuteen alkoholismista.”

”Tukee isänä olemista.”

”Selkeyttänyt. Luottamusta.”

”Aikuista keskustelua. Oppinut keskustelemaan.”

”Ohjausta ja tukea uuteen suuntaan; selkeät pelisäännöt kotona, puhumisentaito ja luottamus, suhde lapseen parantunut.”

”Perheen merkitys lisääntynyt -> perheen säilyttäminen. Olen saanut suoraan tietoa erilaisista elämään ja isyyteen liittyvissä asioissa, joita ei välttämättä yksin ymmärtäisi.”

”Helpottavaa jutella lapsen/omasta tilanteesta.”

”On ollut ratkaiseva tekijä, että olen tässä ja hengissä - jos ei olisi ihmistä rinnalla, minua ei enää olisi.”

”Tähtään täysraittiuteen. On ollut yksi vahvistava tekijä elämänmuutoksessa.”

Mitä toivoisit jatkossa huomioitavan?

”Isien oikeudet”

”Lisää kehittämistä.”

”Tukea normaalin elämän kuvioihin alkoholin käytön lopettamisen jälkeen. Ettei tuki loppuisi kuin seinään, vaan tarjottaisiin jatkossakin.”

”Työntekijällä ja asiakkaalla täytyy toimia kemiaat.”

”Yhtä avointa kuin ennenkin, voi tulla omana itsenään.”

”Tukee koko perhettä. Molemmat vanhemmat mukana - puoliso tietää, mitä asioita käsitellään. Voisi järjestää läheisverkoston, läheisten mukana olo tärkeää.”

”Tuki yhteydenotosta viranomaiseen: Helpotus yhteyden saamisesta.”

”Tietoisuus lapsen hyvinvoinnista helpottaa.”

”Aina kun työskentely on asiakaslähtöistä, asiat menee eteenpäin.”

”Saada kaikenikäisiä isiä kiinnostumaan, suosittelen esim. nuorella iällä isäksi tulleille”

Ryhmätoiminnot

- Toteutetut tai käynnissä olevat:
 - Kannustavan vuorovaikutuksen ICDP- isäryhmät
 - Rikosseuraamuspuolen isä- ryhmät
 - Päihdekuntoutuksen isä- teemaviikko
 - Isä- /vanhemmuusteema perheleirillä
 - Isä- nuori- ryhmätoiminto
- Tulossa lisäksi mm.:
 - Ukki- ryhmä
 - Prosessinomainen kuntouttava ryhmätoiminto

Vankilan isä- ryhmän palautetta:

”Lapsen näkökulmasta oppii ajattelemaan ja katsomaan asioita. Ryhmässä tuli ajatus, ettei olekaan niin paha isä. Tuli esille, että on olemassa toivoa, mahdollisuuksia ja keinoja, mutta tulevaisuus on itsestään kiinni. Päihteiden käyttöön liittyvät teemat ajattelutti. Kokonaisuus herätti ajattelemaan. Välillä ryhmän teemat avasivat ”lukkoja”, joita ei osannut sanoittaa. Niitä piti miettiä itsekseen sellissä.”

Lähde: Hannele Räsänen (2014) ”Isyyttä etsimässä – vanhemmuutta tukemassa”

Terveystieteiden koulutusohjelman (YAMK) opinnäytetyö / Isä- teemainen päihdekuntoutus

Kuvio 1. Kuntoutuksesta saatu tuki isyyteen.

Lähde: Hannele Räsänen (2014) ”Isyyttä etsimässä – vanhemmuutta tukemassa”

Terveydenedistämisen koulutusohjelman (YAMK) opinnäytetyö / Isä- teemainen päihdekuntoutus

Kuvio2. Kuntoutuksesta saatu tuki vanhemmuuteen.

Kuntoutusta estävät ja edistävät tekijät/ H. Räsänen, 2014

<u>Kuntoutumista estävät tekijät</u>	<u>Kuntoutumista edistävät tekijät</u>
Työ, kiire ja stressi	Voimavarojen lisääntyminen
Alkoholin käyttö/retkahtaminen	Harrastukset
Alkoholilta vapautuvan ajan käytön ongelma	Itselle oman ajan antaminen
Mielekkään tekemisen puuttuminen	Kuntoutusjaksot/vertaistuki
Harrastusten aloittamisen vaikeus	Lepo
Aloitekyvyttömyys ”jos ei aloita niin ei voi tehdä”	Tasapainon säilyttäminen
Keskittymiskyvyn puute	Rentoutusharjoitukset
”Minä itse” eli juomista oikeuttavien syiden ylläpitäminen ja etsiminen	Elämänhallinta
Arkirutiinien puuttuminen	Isyyden ja vanhemmuuden vahvistuminen
Tasapainon järkkäminen (työ 8 h, lepo 8 h, hoito 8 h)	Alkoholin käytön vähentäminen tai lopettaminen
Raittiiden ystävien puuttuminen	Retkahdusriskien tunnistaminen
	Läheisten tuki
	Onnistunut kieltäytymistilanne

Kannustavan vuorovaikutuksen Isä- ryhmät

” LUOTTAMINEN ITSEEN ja OMAAN TEKEMISEEN, SIIHEN ETTÄ VANHEMMUUS KANTAA ”

” VOIN ja HALUAN ANTAA HYVÄN MALLIN LAPSILLENI, vaikka OLENKIN KOKENUT HUONON LAPSUUDEN ”

” OMA HUONO LAPSUUS EI OLE ESTE OMALLE HYVÄLLE VANHEMMUUDELLE ”

HUOMIOITA ISÄERITYISESTÄ TYÖSTÄ

- Eri isyyden vaiheessa tarvitaan erilaista tukea.
- Läheisten huomioiminen nousut esille (tietoa ja tukea)
- Kokonaisuuden ja elämäntilanteen huomioiminen tärkeää – > yksilölliset tarpeet
- Kohtaaminen isänä – ei päihteiden käyttäjänä!
- Isyydestä keskustelu nostaa myös päihteet puheeksi
- Tarvitaan tietoa, keskustelutukea ja käytännön apua
- Edellyttää luottamusta, läsnäoloa, kuulemista ja asiakkaan toimijuuden, sekä autonomian kunnioittamista
- Dialogisuus – yhdessä oppimisen kokemus on merkittävässä roolissa

Huomioita isä- työssä lisätarkasteluun:

- Onko kuntoutunut isä- asiakas jopa haastavampi asiakas verkostoissa, eikä vain hiljainen taustalla olija?
- Asiakastyöstä noussut yhä vahvemmin esille, että omien isäkokemusten ja lapsuuden läpikäyminen erittäin tärkeää. Monen kohdalla isä- suhde ei aukene heti, vaan useamman kuukauden työskentelyn jälkeen – lojaalius isää kohtaan, myös aikuisena.

- Missä päihdekuntoutumista tapahtuu? Arjenhallinnan kokemuksella tuntuu olevan merkitystä muutoksen mahdollisuuteen. Päihdetyö on positiivisen arjenhallinnan rakentamista asiakkaan omien voimavarojen ja tahtotilojen kautta – ihmisen kohtaamista hänen elinpiirissään ja työntekijänä yhdessä asiakkaan kanssa riippuvuustietoisuuden sovittamista omaan arkeen.

Päihdekuntoutujan runo isänpäiväviikolla

ISÄ/UKKI

Isän katse ompe lempeä ja hellä,

siitä tulvii rakkautta sekä mielenrauhaa.

Isän kädet luottavat ja vahvat,

niihin on helppo tarttua ja turvautua.

Isän syli lämmin ja aina avoin,

täynnä hyväolontunnetta ja kiireetöntä läsnäoloa.

Isän ohjeet sekä opit tulee suoraan sydäimestä,

niissä hohtaa aito välittämisen tuntu.

Isä rakastaa, on rakastettu, se RAITIS ISÄ on,

ylpeä, iloinen, onnellinen, ihan tavallinen Meidän ISÄ!

-Luomumies